

5. Ceny

Celková cenová hladina v ekonomice byla meziročně výrazně vyšší.

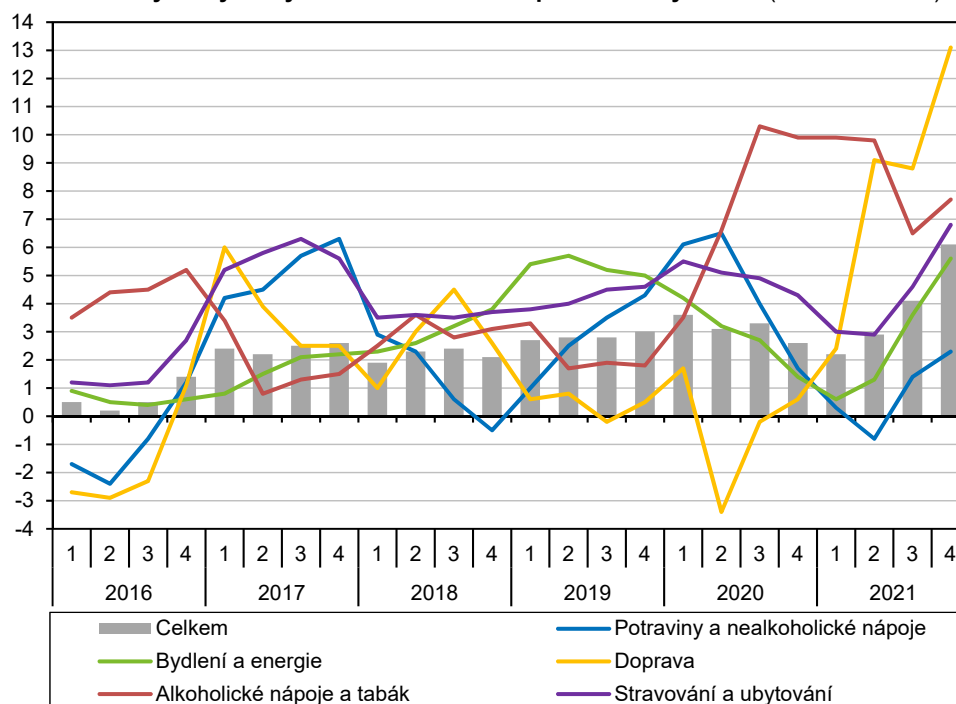
Celkový růst cenové hladiny v domácí ekonomice v roce 2021 podle deflátoru HDP dosáhl 4,1 %. Rostla cenová hladina spotřeby (3,4 %) i kapitálových statků (5,6 %). Směnné relace zahraničního obchodu v loňském roce dosáhly 100,1 %. Meziroční růst cenové hladiny ve 4. čtvrtletí 2021 celkem dosáhl 3,3 %. Z toho spotřební statky zdražily o 4,0 %, zejména pod vlivem posilující dynamiky cen spotřeby domácností (4,7 %). Ceny kapitálových statků se zvýšily o 6,0 %. Směnné relace byly záporné (98,0 %), především vlivem obchodu se zbožím (97,7 %), kde se projevil prudký růst cen dovozu. Ve srovnání se 3. čtvrtletím 2021 se cenová hladina snížila o 0,6 %. Ceny spotřeby sice mezičtvrtletně rostly o 1,0 %, ale kapitálové statky zlevnily o 0,1 % a směnné relace byly záporné (98,2 %).

Spotřebitelské ceny se loni zvýšily nejsilněji od roku 2008.

Index spotřebitelských cen se celkově oproti roku 2020 zvýšil o 3,8 %. To byl nejvyšší přírůstek od roku 2008. Nejvíce k tomuto nárůstu přispěl vývoj cen dopravy, alkoholických nápojů a tabáku a bydlení, vody, energií a paliv (dále bydlení a energie). Vyšší ale byly ceny v téměř všech oddílech spotřebního koše (výjimkou byly ceny pošt a telekomunikací). Zejména ve 2. pololetí se do cenového růstu výrazněji než obvykle promítal vývoj cen odívání a obuvi nebo bytového vybavení a zařízení, což byly položky ovlivněné protiepidemickými opatřeními v maloobchodě a zároveň narušením mezinárodních dodavatelských řetězců. Zrychloval i růst cen některých služeb. Meziroční růst spotřebitelských cen v průběhu celého roku 2021 výrazně zrychloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 6,1 % (nejvíce od 3. čtvrtletí 2008). K tomu nejvíce přispěl přírůstek cen dopravy, bydlení a energií a alkoholických nápojů a tabáku. Bydlení a doprava byly také hlavními faktory prudkého zrychlení celkové meziroční dynamiky. Velmi výrazný ale byl i příspěvek cen odívání a obuvi, rekreace a kultury, potravin a nealkoholických nápojů a stravování a ubytování. Oproti 3. čtvrtletí se spotřebitelské ceny zvýšily o 1,6 %.

Meziroční růst spotřebitelských cen v průběhu roku zrychloval.

Graf č. 11 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ

Za výrazným růstem cen bydlení a energií stálo především imputované nájemné.

Ceny bydlení a energií se v roce 2021 zvýšily o 2,8 %. Nejvýrazněji vzrostly položky imputovaného nájemného¹ (7,0 %), cen běžné údržby a drobných oprav (5,6 %) a ostatních služeb souvisejících s bydlením (4,0 %). Nájemné z bytu se loni zvýšilo o 2,4 %. Naproti tomu ceny elektřiny, plynu a paliv loni klesly o 3,2 %. K tomu částečně přispělo i dočasné prominutí DPH u energií, ke kterému došlo v závěru roku v reakci na prudké zvýšení cen elektřiny na světových trzích. V samotném 4. čtvrtletí se ceny bydlení a energií meziročně zvýšily o 5,6 % a jejich růst prudce zrychlil ve srovnání s předchozím kvartálem. Důvodem byl zejména prudký nárůst imputovaného nájemného (13,9 %). Ceny běžné údržby a oprav byly vyšší o 9,6 %, ostatních služeb souvisejících s bydlením o 4,7 % a nájemného z bytu o 3,7 %. Ceny elektřiny, plynu a paliv se ve 4. čtvrtletí meziročně snížily o 4,9 % a jejich pokles byl prohlouben výše zmíněným prominutím DPH.

Silně rostly ceny nákupů dopravních prostředků i náklady na jejich provoz.

Ceny dopravy se v roce 2021 celkově zvýšily o 8,4 %. Nejvíce k tomu přispěl silný nárůst nákladů na provoz osobních dopravních prostředků (11,2 %), který odrážel prudké zvýšení cen ropy. Velmi výrazně ale rostly také ceny automobilů, motocyklů a jízdních kol (7,5 %). Jejich meziroční přírůstky zrychlily už v roce 2020, kdy došlo k dočasnému pozastavení zahraničního obchodu a průmyslu a specificky v českém případě také k oslabení měnového kurzu, což zdražilo dovoz. Loni se dál prohlubovaly problémy s nedostatkem součástí v automobilovém průmyslu a v logistice, což dopravní prostředky dál zdražovalo. Ceny dopravních služeb loni vzrostly o 2,4 %. Také meziroční růst cen dopravy v závěru roku prudce zrychlil a ve 4. čtvrtletí dosáhl 13,1 %. Přitom náklady na provoz dopravních prostředků byly ve 4. čtvrtletí vyšší o 20,9 % a ceny automobilů, motocyklů a jízdních kol vzrostly o 8,2 %. Ceny dopravních služeb se zvýšily o 5,2 %.

Velmi silně nadále rostly ceny tabáku.

Ceny alkoholických nápojů a tabáku byly loni vyšší o 8,4 %. Většina z tohoto nárůstu připadla na ceny tabáku (13,1 %), zatímco ceny alkoholických nápojů se zvyšovaly mírněji (2,3 %). V samotném 4. čtvrtletí ceny alkoholických nápojů a tabáku meziročně vzrostly o 7,7 %. Z toho ceny tabáku byly vyšší o 11,9 % a alkoholu o 1,9 %. Ceny potravin a nealkoholických nápojů loni vzrostly o 0,8 % a přispěly k tomu zejména ceny olejů a tuků (12,3 %), pekárenských výrobků a obilovin (1,9 %) a mléka, sýrů a vajec (1,1 %). Naopak ceny masa byly nižší o 1,8 %. V závěru roku ale růst cen potravin a nealkoholických nápojů sílil a ve 4. čtvrtletí dosáhl 2,3 %. Meziroční navýšení cen pekárenských výrobků a obilovin zrychlilo na 4,4 %, mléka, sýrů a vajec na 3,9 % a olejů a tuků na 21,2 %. Pokračoval pokles cen masa, které byly ve 4. čtvrtletí nižší o 1,8 %.

Rostly ceny ve většině oddílů spotřebního koše.

Ve většině ostatních oddílů spotřebního koše loni došlo k posílení cenového růstu a ve velké míře se to týkalo zboží, kterého se dotklo narušení světové dopravy, případně položek, na které dopadla protiepidemická opatření v maloobchodě a službách. Ceny odívání a obuvi tak vzrostly o 6,5 %, bytové vybavení a zařízení domácnosti zdražilo o 3,5 %, ceny rekreace a kultury byly vyšší o 3,0 %, stravování a ubytování o 4,3 % a ostatního zboží a služeb o 3,5 %. Přitom ke zrychlení cenového růstu u těchto položek docházelo zejména ve druhé polovině roku. Ve 4. čtvrtletí tak meziroční přírůstek cen odívání a obuvi dosáhl 12,6 %, bytového vybavení a zařízení domácnosti 6,1 %, rekreace a kultury 5,3 %, stravování a ubytování 6,8 % a ostatního zboží a služeb 4,5 %. Pouze ceny pošt a telekomunikací se loni snížily o 0,6 % a klesaly v průběhu celého roku – v samotném 4. čtvrtletí byly nižší o 0,5 %.

¹ Imputované nájemné vyjadřuje náklady vlastnického bydlení. Kromě samotných cen bydlení zahrnuje i náklady na výstavbu a renovace a další poplatky. Více na: <https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-indexu-spotrebitelskych-cen-imputovane-najemne>

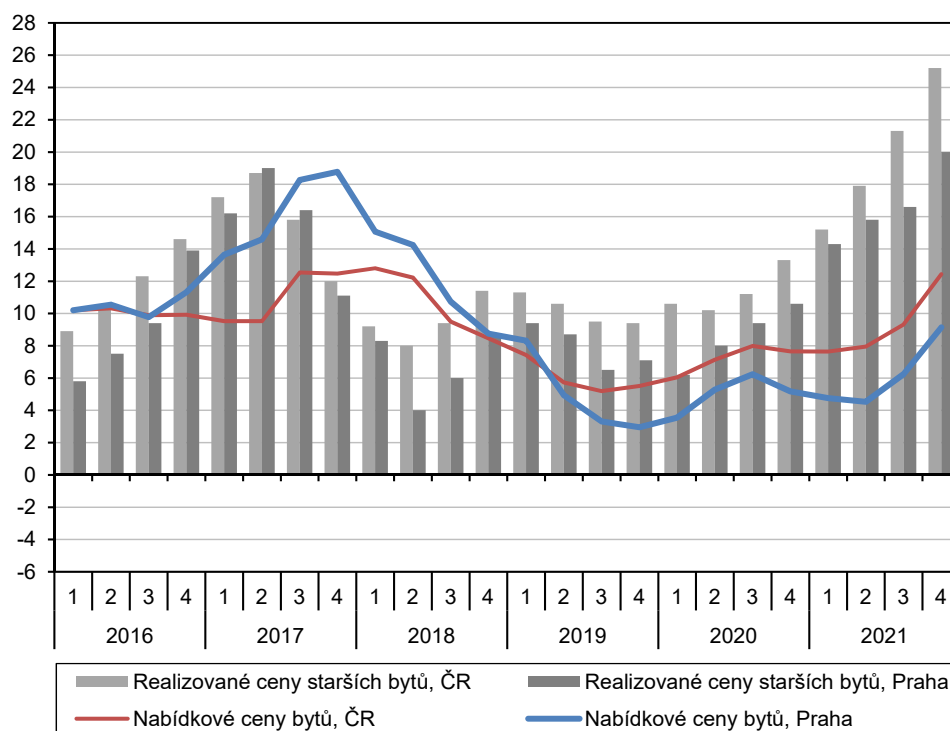
Meziroční růst spotřebitelských cen v EU v průběhu loňského roku posiloval.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP)² v EU se v roce 2021 zvýšil o 2,9 %, nejvíce od roku 2008. Poměrně výrazný nárůst byl ovlivněn především posílením cen dopravy (6,8 %) a bydlení a energií (4,8 %). Nejvíce se zvyšoval HICP v Polsku (5,2 %), Maďarsku (5,2 %) a Litvě (4,6 %). V seznamu zemí s nadprůměrným růstem HICP převažují novější členové EU včetně Česka (3,3 %). Nejmírněji se loni navyšovaly ceny v Řecku (0,6 %), na Maltě (0,7 %) a v Portugalsku (0,9 %). Meziroční růst HICP v EU v průběhu celého roku 2021 posiloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 4,9 %. Zrychlení ovlivnily především prudce rostoucí ceny dopravy a bydlení a energií. Nejvíce se zvyšovaly spotřebitelské ceny v Litvě (9,4 %), Estonsku (9,1 %) a Polsku (7,3 %). Nejmírnější meziroční přírůstky ve 4. čtvrtletí vykázala Malta (2,1 %), Portugalsko (2,4 %) a Finsko (3,1 %).

Ceny bytů rostly mimořádně vysokými tempy.

Napětí na trhu nemovitostí se nadále prohlubovalo a s ním také rapidně zrychloval růst cen nemovitostí v celém Česku. Převis poptávky nad nabídkou posiloval přebytek volné hotovosti v domácnostech i tlak na zajištění výhodnějšího financování v očekávání dalšího nárůstu úrokových sazeb. Meziroční růst nabídkových cen bytů v ČR ve 4. čtvrtletí dosáhl 12,4 %, což bylo nejvíce od 1. čtvrtletí 2018. Růst nabídkových cen bytů mimo Prahu posílil na 16,5 %, což bylo nejvíce od konce roku 2008. Nabídkové ceny bytů v Praze meziročně vzrostly o 9,1 %. Realizované ceny starších bytů v ČR byly ve 4. čtvrtletí meziročně vyšší o 25,2 %. Z toho byty mimo Prahu byly dražší o 26,7 %, zatímco ceny bytů v Praze se zvedly o pětinu. Realizované ceny nových bytů v Praze se ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšily o 26,5 %.

Graf č. 12 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Ceny průmyslových výrobců loni rostly rekordním tempem.

Ceny průmyslových výrobců se v roce 2021 zvýšily o 7,1 %, což bylo nejvíce od roku 1995. Většinu z tohoto nárůstu ovlivnily ceny výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu, které vzrostly o 8,4 %. Přispívalo k tomu zejména navýšení cen obecných kovů a kovárenských výrobků (17,2 %) a koksu a rafinovaných ropných produktů³. S vývojem cen ropy byl spojen i silný přírůstek cen chemických látek a výrobků

² HICP neobsahuje imputované nájemné.

³ Ukazatele nejsou uvedeny kvůli ochraně individuálních dat.

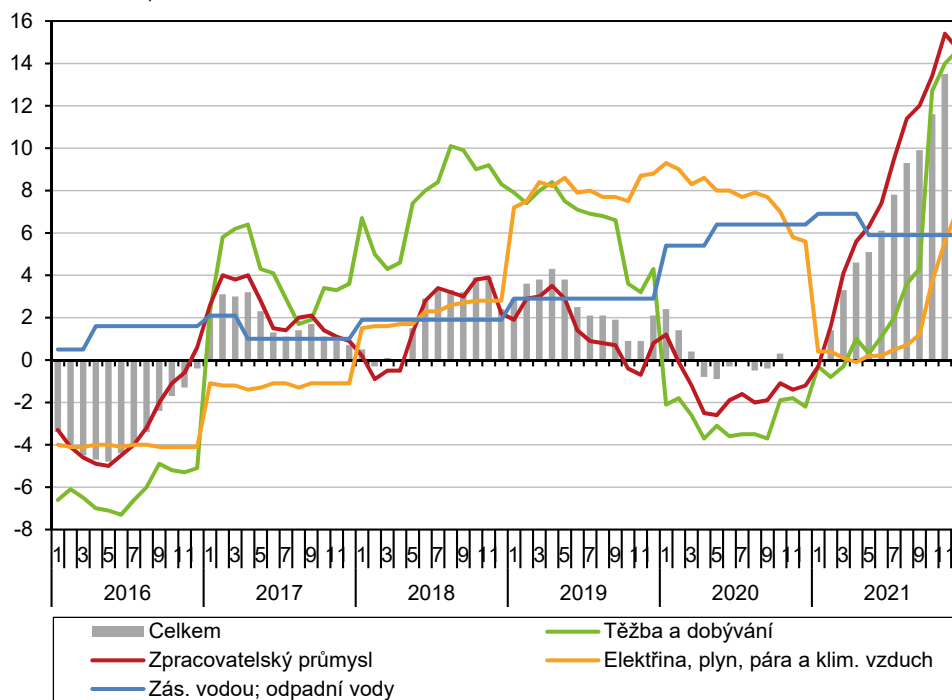

(31,8 %) a výrazné zdražení se dotklo i dřeva, papíru a tisku (13,4 %). Solidně rostly i ceny pryžových a plastových výrobků (4,6 %), elektrických zařízení (4,6 %), textilu, oděvů a usní (4,4 %), nábytku a ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (3,6 %) a strojů a zařízení (3,1 %). Mírně rostly ceny základních farmaceutických výrobků (2,0 %), potravinářských výrobků, nápojů a tabáku (0,8 %) a počítačů, elektronických a optických přístrojů (0,4 %). Nižší byly loni pouze ceny dopravních prostředků (-0,9 %). Ceny elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu loni celkově vzrostly o 1,7 %, těžby a dobývání o 4,3 % a zásobování vodou a souvisejících služeb o 6,2 %.

Meziroční přírůstek cen průmyslových výrobců v průběhu roku 2021 sílí.

Podobně jako u spotřebitelských cen i meziroční růst cen průmyslových výrobců v průběhu roku prudce zrychloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 12,8 %. V závěru roku zrychlil cenový růst ve většině sekcí. Výrobky a služby zpracovatelského průmyslu byly meziročně dražší o 14,5 % a posílení dynamiky bylo podpořeno především vývojem u různých surovin. Mimořádně vysoký tak byl přírůstek cen koksu a rafinovaných ropných výrobků, chemických látek a výrobků (51,4 %), obecných kovů a kovárenských výrobků (26,5 %) a dřeva, papíru a tisku (25,1 %). S výjimkou dopravních prostředků (pokles o 1,4 %) ale narůstaly ceny ve všech oddílech průmyslové produkce a u většiny se růst zrychloval, protože se jich do nějaké míry dotýkaly problémy s narušením globální dopravy a dodavatelských řetězců. Meziroční přírůstek cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu ve 4. čtvrtletí prudce zrychlil na 5,5 %. Podobně posílil růst cen těžby a dobývání na 13,8 %. Ceny zásobování vodou a souvisejících služeb byly vyšší o 5,9 %.

Graf č. 13 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Ceny průmyslových výrobců v EU rekordně rostly.

Ceny průmyslových výrobců v EU v roce 2021 vzrostly celkově o 12,4 %⁴. Jde o zcela rekordní úroveň přírůstku. Velmi silně loni rostly ceny elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (31,9 %) a těžby a dobývání (30,3 %), ale také ceny zboží a služeb zpracovatelského průmyslu (7,7 %). Nejvíce vzrostly ceny průmyslových výrobců v Irsku (55,8 %), Dánsku (25,2 %) a v Belgii (21,1 %). Nejmírnější přírůstek

⁴ Bez cen zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami.

vykázala Malta (1,9 %) a dále Slovensko (5,5 %), Slovinsko (6,1 %) a Česko (7,1 %). Také meziroční růst cen průmyslových výrobců v průběhu roku zrychloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 23,9 %. Nejvíce se zvyšovaly ceny v Irsku (92,6 %), Dánsku (50,3 %) a Rumunsku (38,4 %). Nejnižší přírůstek cen opět vykázala Malta (3,8 %) a za ní Slovinsko (10,1 %), Česko (12,8 %) a Slovensko (13,4 %).

Na cenách stavebních prací se projevilo mimořádné zdražování materiálu.

Přírůstek cen stavebních prací loni výrazně posílil a celkově dosáhl 5,1 %. Značně se na tom podílelo zdražení materiálů a výrobků spotřebovaných ve stavebnictví (10,9 %). Meziroční růst indexu cen stavebních prací v průběhu celého roku 2021 zrychloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 7,9 %. Přitom ceny materiálů a výrobků spotřebovávaných ve stavebnictví byly meziročně vyšší o 17,0 %. Oproti 3. čtvrtletí se ceny stavebních prací zvýšily o 2,0 % a ceny materiálů a výrobků o 2,5 %.

Přírůstek cen tržních služeb loni zvolnil.

Ceny tržních služeb se v roce 2021 zvýšily o 1,3 %. Přírůstek tak byl nejmírnější od roku 2016 a promítala se do něj problematická situace v některých odvětvích. Ke zpomalení nejvíce přispěl vývoj cen skladování a podpůrných služeb v dopravě, jejichž přírůstek loni zmírnil na 1,1 %. Pomaleji rostly například i ceny služeb v oblasti programování a souvisejícího poradenství (2,9 %), pojištění, zajištění a penzijního financování (0,6 %) a služeb v oblasti nemovitostí (1,7 %). Stagnovaly ceny architektonických a inženýrských služeb a technických zkoušek a analýz a nižší byly ceny informačních služeb (-2,9 %). Naopak růst cen reklamních služeb a průzkumu trhu loni zrychlil na 1,6 % a posílil i přírůstek cen služeb v oblasti zaměstnání (6,1 %).

Na konci roku 2021 růst cen tržních služeb posiloval.

Meziroční růst cen tržních služeb v druhé polovině roku 2021 posiloval a ve 4. čtvrtletí dosáhl 1,8 %. K celkovému přírůstku nejvíce přispělo prudké navýšení cen reklamních služeb a průzkumu trhu (6,6 %), cen služeb v oblasti zaměstnání (9,8 %), pozemní a potrubní dopravy (1,6 %), služeb v oblasti programování a souvisejícího poradenství (2,0 %) a služeb v oblasti nemovitostí (1,9 %). Mírně také přispívaly ceny vedení podniků a poradenství (2,7 %), služeb v oblasti pronájmu a operativního leasingu (2,0 %), poštovních a kurýrních služeb (2,0 %), skladování a podpůrných služeb v dopravě (1,5 %) a pojištění, zajištění a penzijního financování (1,0 %). Ve směru poklesu ve 4. čtvrtletí působily zejména ceny telekomunikačních služeb (-0,7 %).

Loni se silně zvyšovaly hlavně ceny rostlinné výroby.

Ceny zemědělské výroby v roce 2021 vzrostly o 6,9 %. Vyšší byly jen ceny rostlinné výroby (12,4 %). Výrazně rostly ceny obilovin (16,3 %, především pod vlivem cen pšenice, které byly vyšší o 19,3 %) i průmyslových plodin (12,8 %, z toho olejnin zdražily o 14,8 %, luskoviny o 13,9 % a cukrová řepa o 9,7 %). Ceny krmných plodin se zvýšily o 1,1 % a zeleniny a zahradnických produktů o 11,6 %. Naopak výrazně nižší byly ceny brambor (-12,6 %) a klesly i ceny ovoce (-5,0 %). Ceny živočišné výroby stagnovaly (-0,2 %). Nižší byly ceny hospodářských zvířat (-5,8 %), zejména prasat a selat (-16,2 %). Naopak skot byl dražší o 4,3 % a drůbež o 1,3 %. Ceny živočišných výrobků loni vzrostly o 4,5 %, z toho mléka o 4,7 % a vajec o 2,1 %.

Ve 4. čtvrtletí 2021 byly meziročně vyšší ceny rostlinné i živočišné výroby.

Meziroční růst cen zemědělské výroby loni v průběhu roku zrychloval a ve 4. čtvrtletí vyšplhal až na 15,7 %. Přitom ceny rostlinné výroby byly vyšší o 21,5 %. Meziroční přírůstek cen obilovin zrychlil na 28,0 %. Podílel se na tom hlavně vývoj cen pšenice (přírůstek 29,4 % ve 4. čtvrtletí), podobně se ale chovaly i ceny mnoha dalších obilovin (žito 24,0 %, ječmen 21,2 %, oves 9,9 %, kukuřice na zrno 40,8 %). Ceny průmyslových plodin meziročně vzrostly o 21,6 %, z toho olejin o 32,3 %, luskovin o 23,1 % a cukrové řepy o 10,4 %. Krmné plodiny meziročně zdražily o 7,4 % a zelenina a zahradnické produkty o 18,9 %. Ceny brambor se ve 4. čtvrtletí dostaly ze sedm čtvrtletí trvající série meziročních poklesů (1,8 %). Ovoce bylo meziročně levnější o 1,2 %. Ceny živočišné výroby meziročně vzrostly o 5,9 %. Ceny hospodářských zvířat byly vyšší o 1,6 %. Zatímco propad cen prasat a selat se zmírnil na 5,9 %, růst cen skotu zrychlil na 10,8 %

a drůbeže na 3,2 %. Ceny živočišných výrobků byly vyšší o 9,0 %, z toho mléko zdražilo o 9,5 % a vejce o 3,3 %.

Ceny vývozu v roce 2021 rostly. Ceny vývozu v roce 2021 vzrostly o 5,8 %. Jejich dynamika tak výrazně posílila. Vývoj kurzu koruny (zejména posilování vůči euru) přitom růst cen zahraničního obchodu tlumil⁵. Velký podíl na tom měl vývoj cen exportu minerálních paliv (57,9 %) a ostatních surovin⁶ (45,2 %). Silně se zvyšovaly i ceny vývozu chemikálií (10,4 %). Podstatně rostly i ceny polotovarů⁷ (9,1 %) nebo potravin a živých zvířat (4,6 %). Nižší byly loni ceny nápojů a tabáku (-3,2 %) a průmyslového spotřebního zboží (-0,5 %). Meziroční růst cen vývozu v průběhu roku posiloval a v samotném 4. čtvrtletí 2021 dosáhl 9,8 %. Nejvíce meziročně rostly ceny vývozu minerálních paliv (119,2 %) a ostatních surovin (55,6 %). Ceny polotovarů byly vyšší o 16,2 %, chemikálií o 15,7 % a potravin a živých zvířat o 8,9 %. Mírně rostly i ceny vývozu strojů a dopravních prostředků (0,9 %) a průmyslového spotřebního zboží (0,9 %). Klesaly jen ceny nápojů a tabáku (-3,6 %).

Ceny dovozu byly také výrazně vyšší. Ceny dovozu v roce 2021 vzrostly o 6,1 %. Nejvíce rostly ceny importu minerálních paliv (68,8 %), ostatních surovin (24,5 %), polotovarů (9,0 %) a chemikálií (8,3 %). Mírně vyšší byly i ceny nápojů a tabáku (0,4 %). Naopak loni klesly ceny dovozu průmyslového spotřebního zboží (-2,3 %), potravin a živých zvířat (-1,7 %) a strojů a dopravních prostředků (-1,6 %). Ve 4. čtvrtletí 2021 se ceny dovozu meziročně zvýšily o 12,2 %. Ceny importu minerálních paliv meziročně vzrostly o 123,1 % a ostatních surovin o 23,1 %. Ceny polotovarů byly vyšší o 14,6 % a chemikálií o 14,3 %. Mírně rostly ceny potravin a živých zvířat a nápojů a tabáku (shodně o 0,5 %). Naopak meziročně nižší byly ceny dovozu průmyslového spotřebního zboží (-1,4 %) a strojů a dopravních prostředků (-0,1 %).

Směnné relace byly loni záporné. Směnné relace v roce 2021 dosáhly 99,7 % (v roce 2020 byly kladné). Výrazně záporné byly směnné relace obchodu s minerálními palivy (93,5 %), nápoji a tabákem (96,4 %). Naopak kladné byly směnné relace obchodu s ostatními surovinami (116,6 %), potravinami a živými zvířaty (106,4 %), stroji a dopravními prostředky (102,8 %), chemikáliemi (101,9 %), průmyslovým spotřebním zbožím (101,8 %) a polotovary (100,1 %). Ve 4. čtvrtletí směnné relace činily 97,9 %. Záporné byly směnné relace obchodu s nápoji a tabákem (95,9 %) a minerálními palivy (98,3 %). Kladné byly směnné relace u ostatních surovin (126,4 %), potravin a živých zvířat (108,4 %), průmyslového spotřebního zboží (102,3 %), polotovarů (101,4 %), chemikálií (101,2 %) a strojů a dopravních prostředků (101,0 %).

⁵ Podle údajů ČNB dosáhl v roce 2020 průměrný kurz koruny vůči euru 26,444 CZK/EUR. Loni to bylo 25,645 CZK/EUR. Silnější byl i kurz vůči dolaru. V roce 2020 průměr činil 23,196 CZK/USD, loni 21,682 CZK/USD.

⁶ SITC 2 – suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv

⁷ SITC 6 – tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu